Wyjaśnienie ws. egzekwowania należności z tytułu składek za okres sprzed 2003 r. w nawiązaniu do publikacji pt. „Kogo ZUS ściga bezprawnie" oraz „ZUS gra nie fair, egzekwując stare składki" opublikowanych 25 lutego 2008 r. w dzienniku Rzeczpospolita

1. Prawo do egzekwowania należności z tytułu składek za okres sprzed 2003 r.

Okres przedawnienia wynoszący 10 lat nie został wprowadzony w 2003 r., tj. w wyniku nowelizacji art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.
Zasada ta działała już w latach 90-tych, zarówno na mocy przepisów ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, obowiązującej do 31 grudnia 1998 r., jak też z poprzedzającego nowelizację brzmienia art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.
Zgodnie z tymi przepisami, należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym składka stała się wymagalna, jednakże bieg przedawnienia przerywała każda podjęta czynność zmierzająca do ściągnięcia należności (np. wdrożenie przymusowego dochodzenia należności), jeśli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik.
Działania te wydłużały automatycznie okres przedawnienia do 10 lat.
Wprowadzona od 1 stycznia 2003 r. zmiana wskazuje natomiast wyraźnie 10-letni okres przedawnienia należności. Faktycznie nie dotyczy ona należności, które wygasły przed 1 stycznia 2003 r.
Przedawnienie należności powinno być oceniane według stanu prawnego obowiązującego w momencie faktycznego upływu terminu przedawnienia. Wynika to wprost z zasady legalizmu, wymagającej, aby podstawą działania organów władzy publicznej był przepis prawny, obowiązujący w momencie podejmowania czynności przez te organy, tj. w tym przypadku, w momencie ustalenia upływu terminu przedawnienia.
ZUS przyjął wobec wszystkich płatników składek zasadę, że do składek nieprzedawnionych w dacie wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych ustaw, stosuje się dziesięcioletni termin przedawnienia.
Prawidłowość przyjętej przez Zakład wykładni potwierdzona została przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.
W przypadku gdy spłata należności jest znacznym obciążeniem dla płatnika składek, może on wystąpić z wnioskiem o **rozłożenie spłaty zadłużenia na raty, po spełnieniu ustawowych warunków.**

2. Postępowanie egzekucyjne wobec należności sprzed 1 października 2003 r.

Możliwość egzekwowania należności z tytułu składek na podstawie deklaracji rozliczeniowej złożonej przez płatnika składek na ubezpieczenia społeczne zawierającej pouczenie, iż stanowi ona podstawę do wystawienia tytułu wykonawczego, **bez konieczności uprzedniego wydania decyzji o wysokości zadłużenia** wprowadził dodany w dniu 30 listopada 2001 r. art. 3a ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Po wejściu w życie tego przepisu, Oddziały ZUS zobowiązane zostały do wydawania klientom opieczętowanych deklaracji rozliczeniowych, zawierających odpowiednie pouczenie, iż mogą stanowić one podstawę do wystawienia tytułu wykonawczego. Natomiast w dniu 1 października 2003 r. weszła w życie nowelizacja rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących oraz innych dokumentów, dokonująca zmian we wzorach dokumentów ubezpieczeniowych. Wprowadziła ona do części

XIII deklaracji rozliczeniowych pouczenia, iż mogą one stanowić podstawę do sporządzenia tytułu wykonawczego.
Oznacza to, że **nie zawsze wymagane jest poprzedzenie wdrożenia postępowania egzekucyjnego, wydaniem decyzji stwierdzającej wysokość zadłużenia**. Terenowe jednostki organizacyjne ZUS, po wejściu w życie nowelizacji ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, tj. w 2001 r., zobligowane zostały do stemplowania druków deklaracji rozliczeniowej stosownym pouczeniem umożliwiającym wdrożenie postępowania egzekucyjnego.

3. Kompetencje Zakładu do prowadzenia postępowań egzekucyjnych po zmianie statutu

Użytemu w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji określeniu organu egzekucyjnego należy przypisać jedynie znaczenie funkcjonalne. Ustawa wskazuje jako organ egzekucyjny osobę pełniącą w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych określoną funkcję. Jest nim dyrektor oddziału, a więc osoba kierująca terenową jednostką organizacyjną ZUS określonego szczebla.
Wprowadzone zmiany statutowe odnoszą się wyłącznie do nazewnictwa. Jest oczywiste, że zmiana nomenklatury nie może prowadzić do zmiany kompetencji organu.

4. Dane statystyczne

Liczba skierowanych tytułów wykonawczych nie jest równoznaczna z liczbą dłużników, posiadających zaległości za okres do końca 2002 r. Wobec płatnika zalegającego z opłatą składek za kolejnych 12 miesięcy, skierowanych będzie bowiem 12 tytułów wykonawczych.
Błędnie został też wskazany stan egzekwowanych należności za okres do końca 2002 r. **Zakład odzyskał bowiem w 2007 r. 452,3 mln zł**, a nie jedynie 4,5 mln zł, jak zostało wskazane w artykule.
Poprawna informacja była zawarta w informacji przekazanej redakcji przez Rzecznika Prasowego ZUS.